

An aerial photograph of a town square. In the foreground on the left is a large, white, neoclassical church with a tall, silver spire topped with a cross. The church has a red roof and several windows. To the right of the church is a paved square area. In the center of the square is a stage with a dark canopy and a set of stairs leading up to it. To the right of the stage is a colorful playground with a red, yellow, and blue mat. The background shows a mix of residential buildings, including multi-story apartment blocks and smaller houses, surrounded by green trees under a blue sky with scattered white clouds.

Jiří & Garri
Tintěra Raagmaa

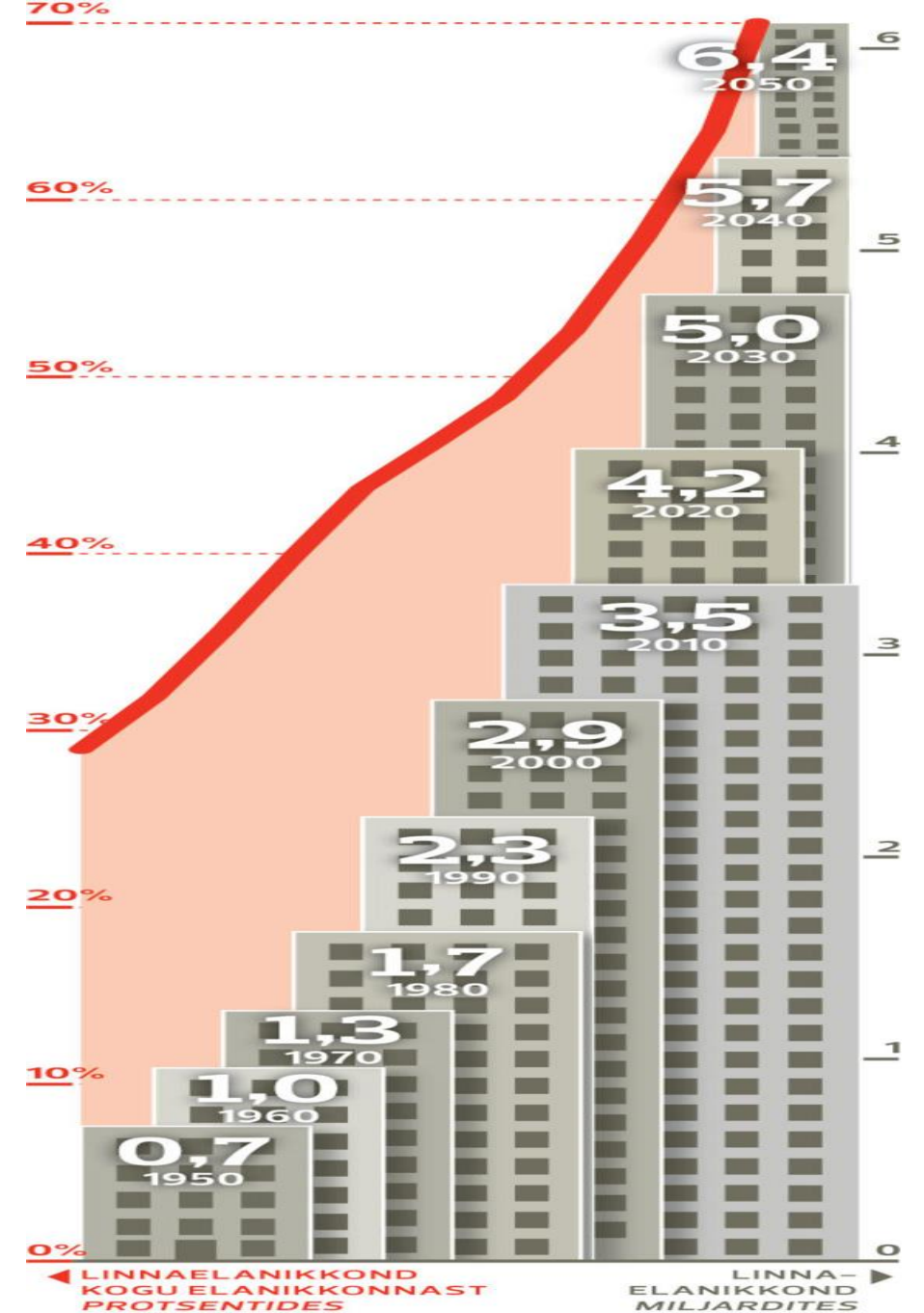
Arhitektuur väikelinnade identiteedi
arengu võimestajana

(Euroopa) linnade
rahvastikuarengud

Linnastumine! Aga missugune?

Foto: Internet

Allikas: Postimees

Väga erinevad „linnaamaastikud“

Košice, Lunik 9

Urbino

Kahanevad 100,000+ linnad maailmas 1950-2000

Schrumpfende Städte 1950-2000

Schrumpfende Städte über 100 000 Einwohner.

Kurzzeitige oder dauerhafte Bevölkerungsverluste über 10%.

Einwohner

- > 10 000
- 5000-10 000
- 1000-5000
- 500-1000
- 250-500
- 100-250

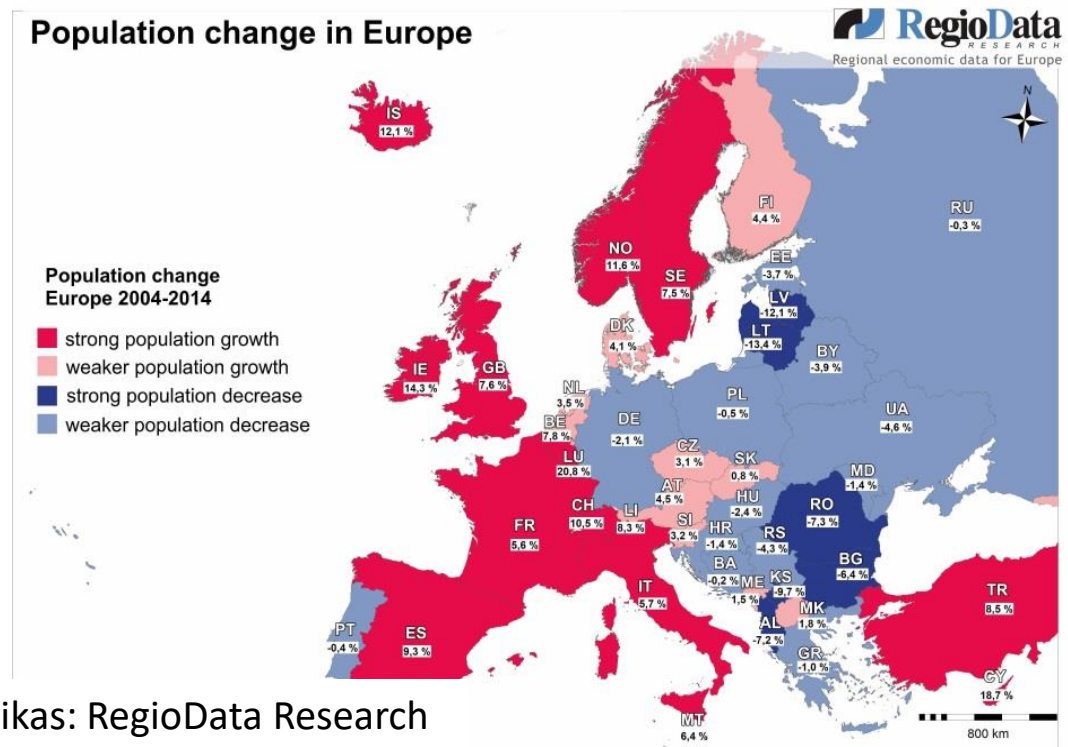
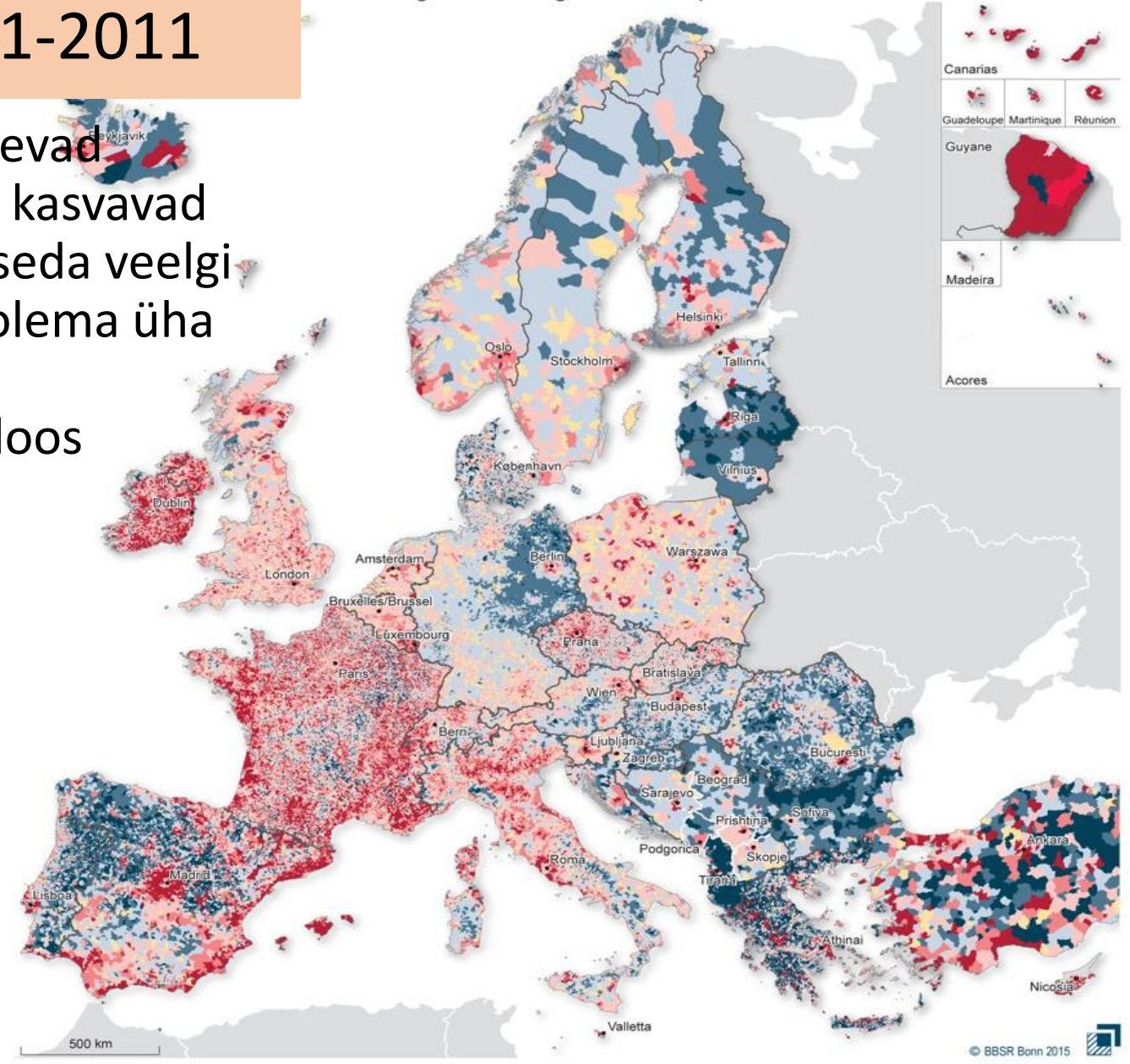
Einwohnerverluste

- > 80%
- 40%-80%
- 20%-40%
- 10%-20%

Rahvastikumuu Euroopas 2001-2011

- Euroopa rahvastikuprotsessid on väga erinevad
- Heas asukohas Lääne-Euroopa väikelinnad kasvavad
- Järgmisel 20 aasta vananemine süvendab seda veelgi
- Suurlinnad saavad pikemas ajahorisondis olema üha kallimad ja kehvemad elukeskkonnad
- Esialgu jätkub Ida-Euroopa ääremaade ajaloos pretsedenditu kahanemine

Bevölkerungsentwicklung in den Europäischen Lokalen Gebietsseinheiten

Durchschnittliche jährliche Bevölkerungsentwicklung von 2001-2011* in % in den Gemeinden (LAU2)**

■ bis unter -2,0	■ -2,0 bis unter -1,0	■ -1,0 bis unter -0,1	■ -0,1 bis unter +0,1	■ 0,1 bis unter 1,0	■ 1,0 bis unter 2,0	■ 2,0 und mehr	■ keine Angaben
------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------	---------------------	----------------	-----------------

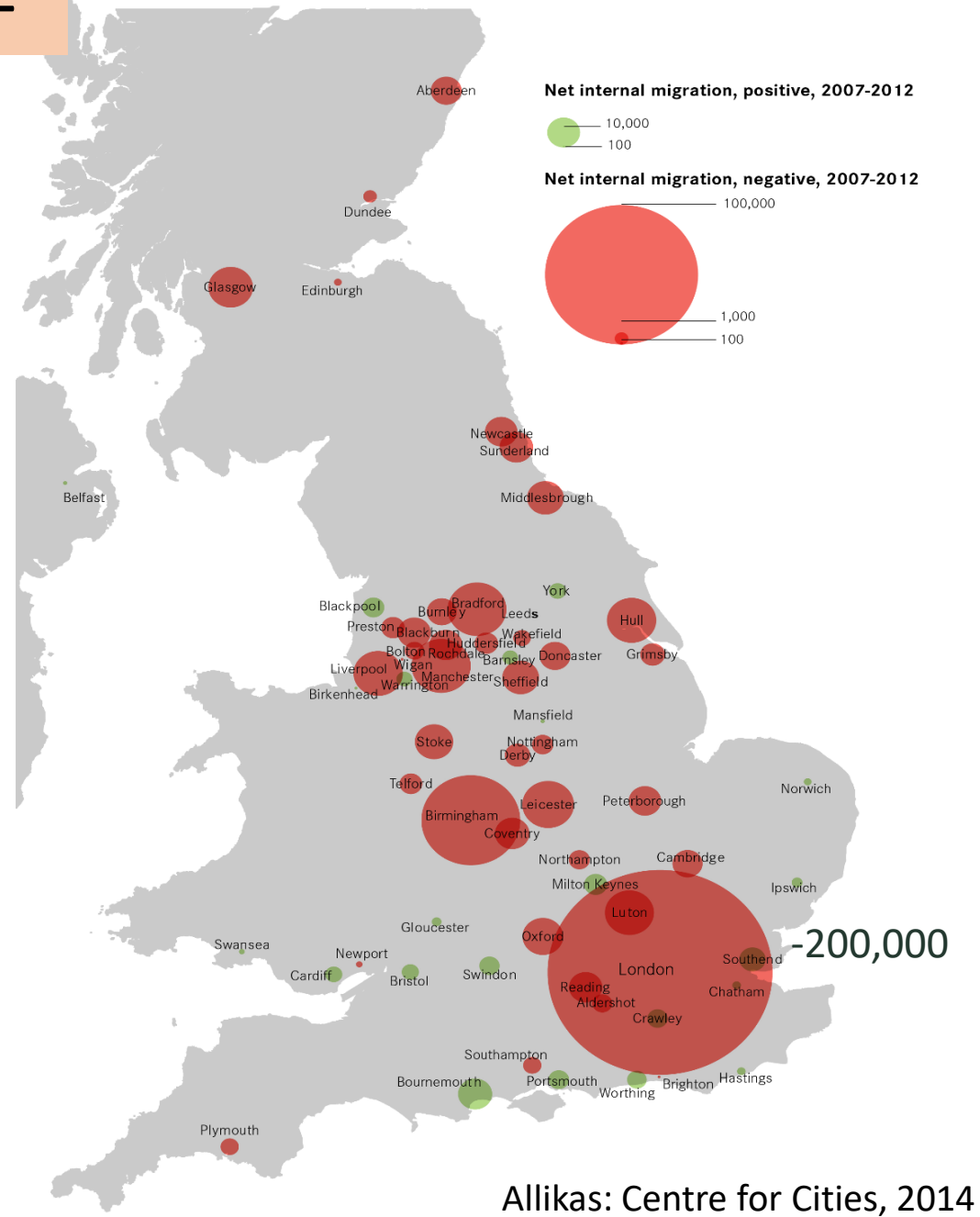
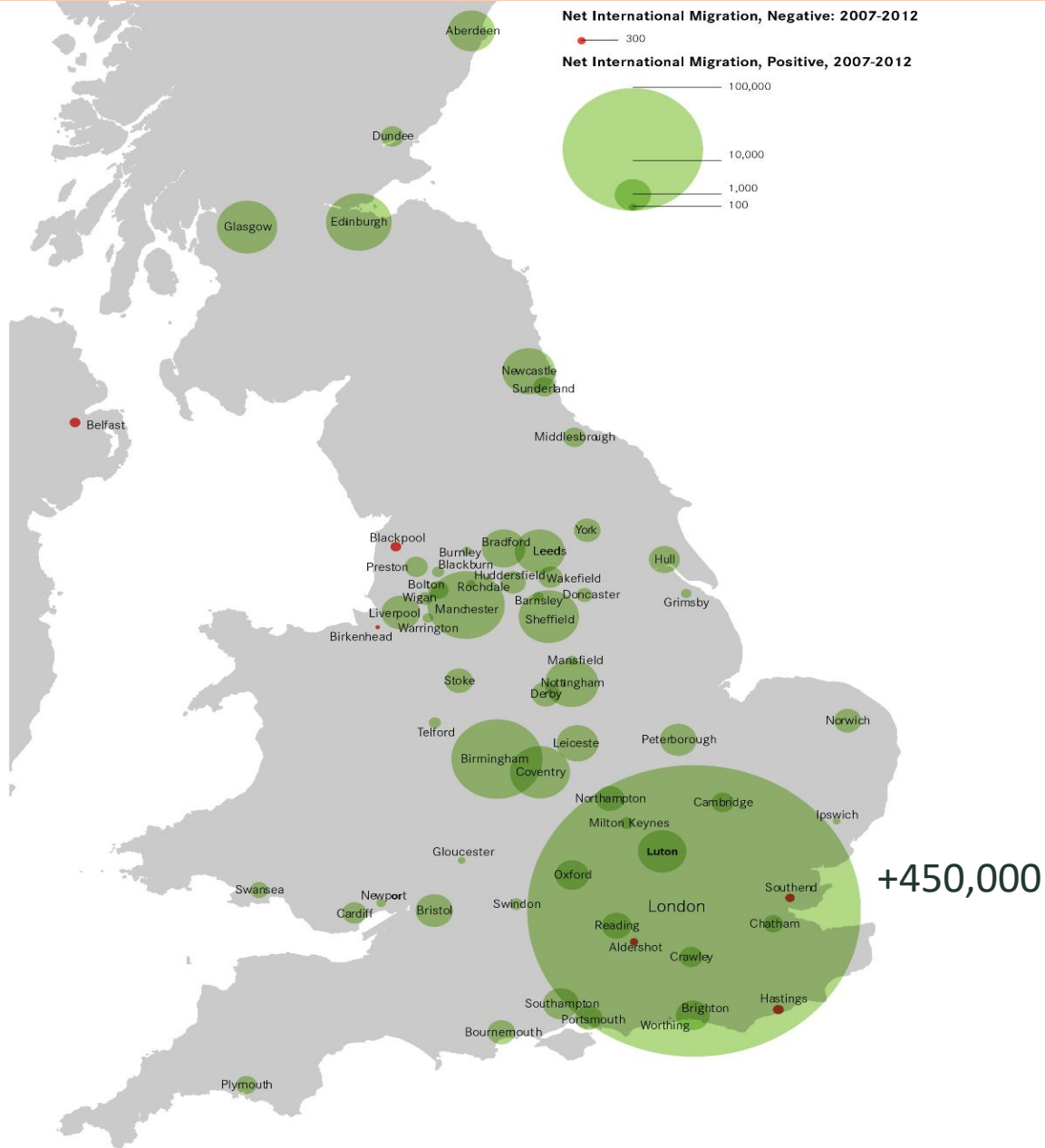
* Bevölkerungsdaten: Zensus 2001, 2011; BG: 2004, 2011; FR: 1999, 2009; IT, IE, NL, PL, SI, RO: 2002, 2011; BA: 2007, 2014; ME: 2007

** Registerabhängigen DK: 2
 ** Lokale Gebietsentheiten: L
 Äquivalente Gebietsseinheiten LAU1 Äquivalente: BA, K

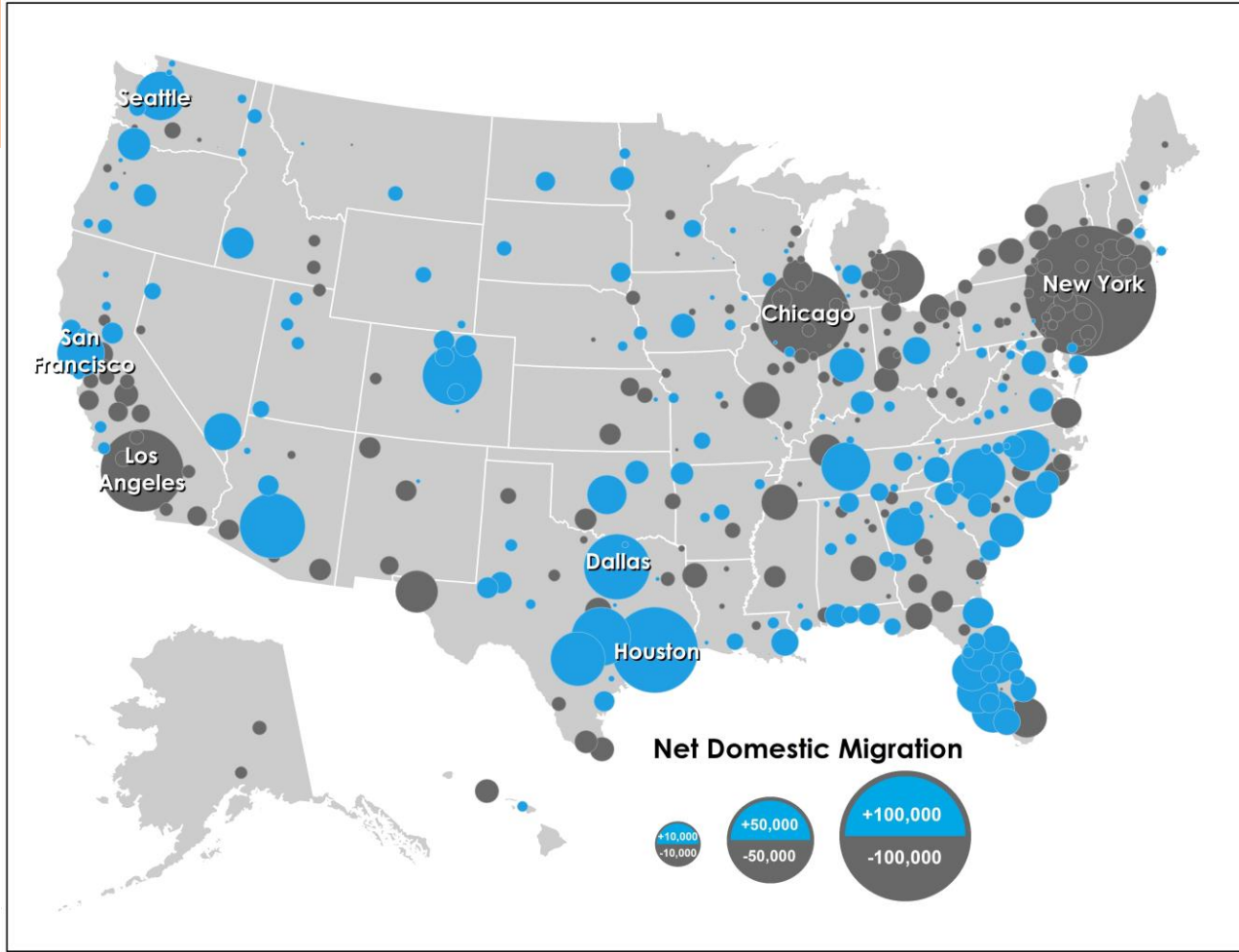
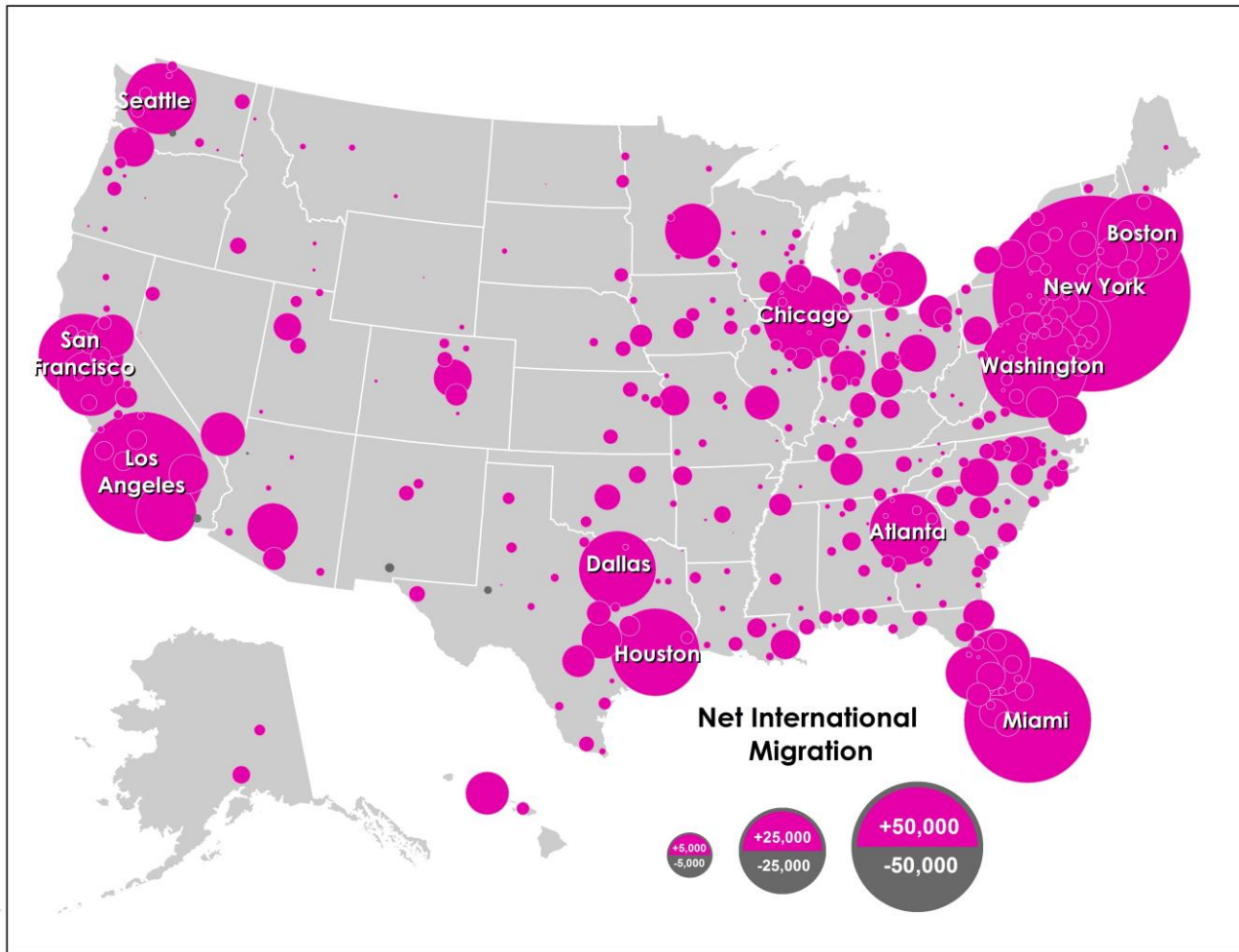
© BBSR Bonn 2015

Datenbasis: Laufende Raumbearbeitung Europa, Datengrundlagen: Nationale Statistische Ämter

Briti linnade välis- ja siseränne 2007-2012

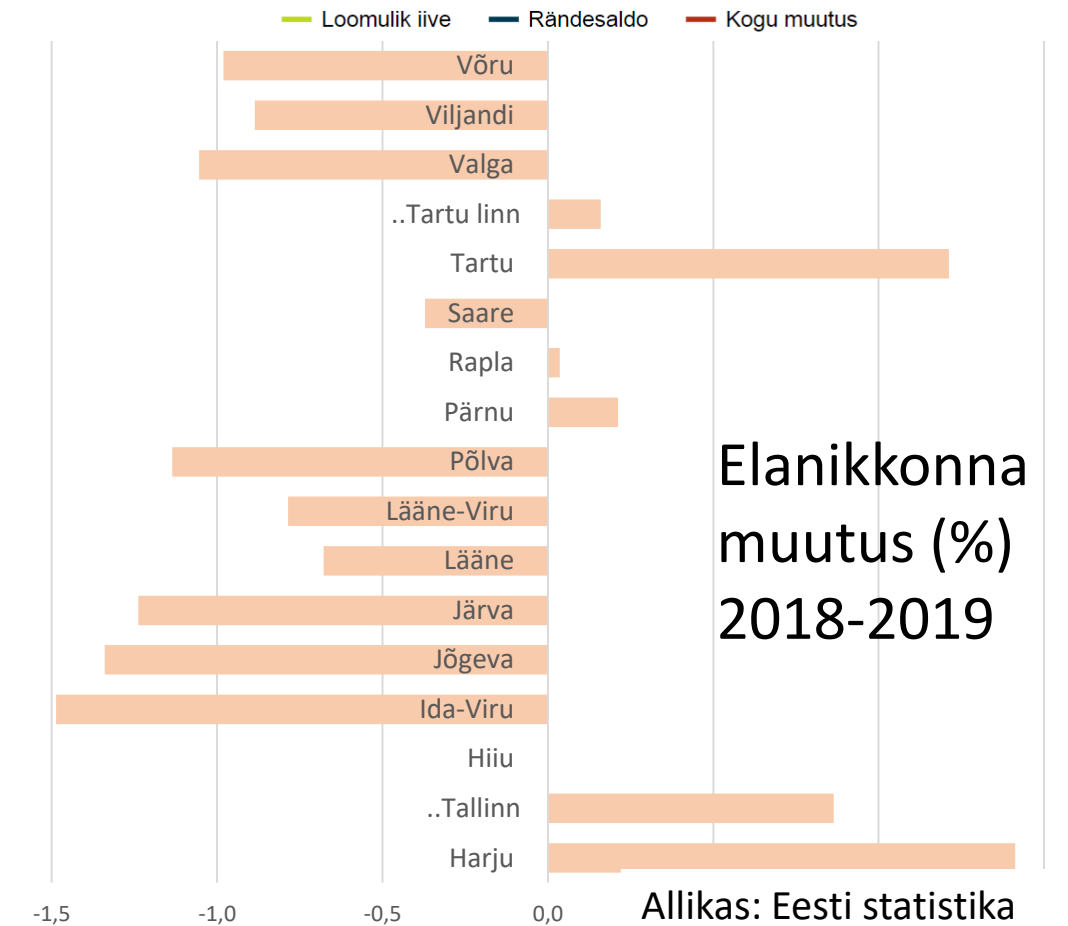
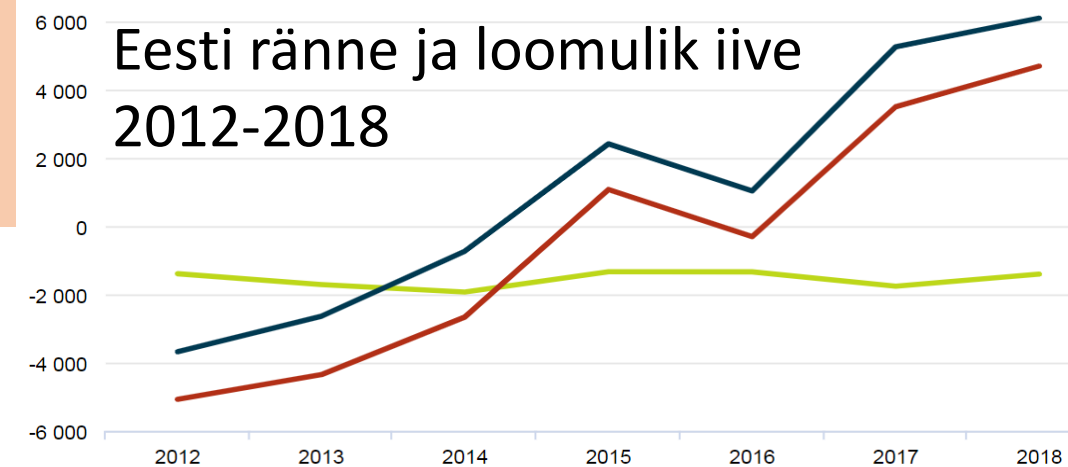
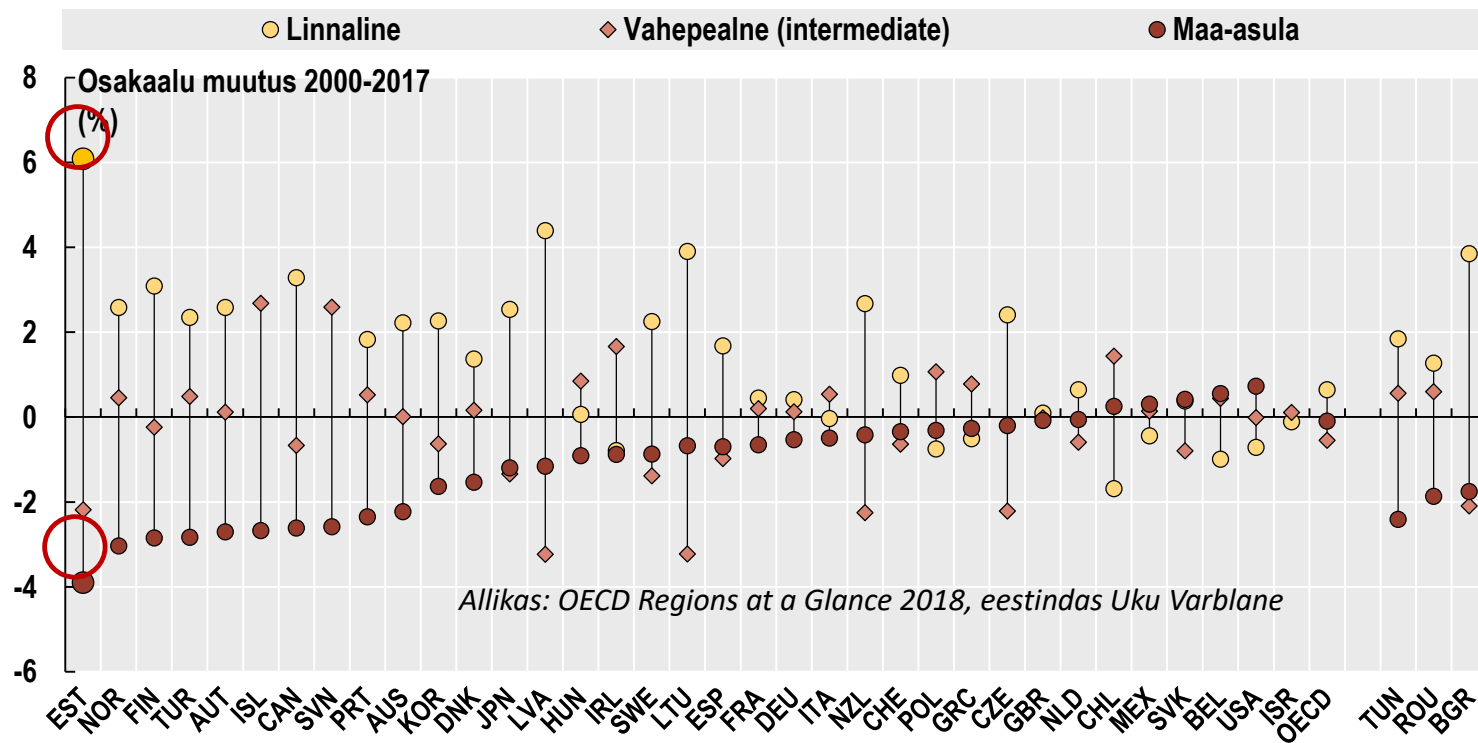

USA linnade välis- ja siseränne

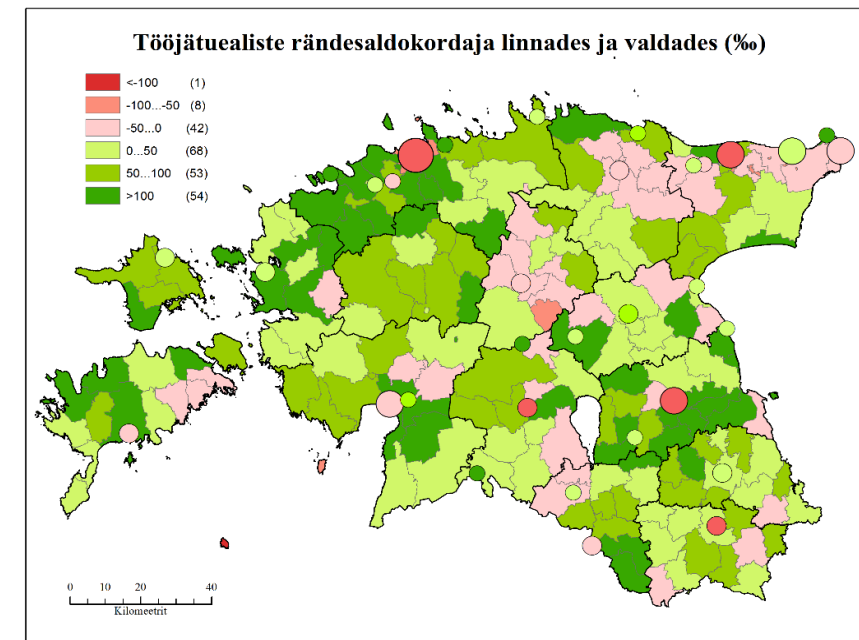
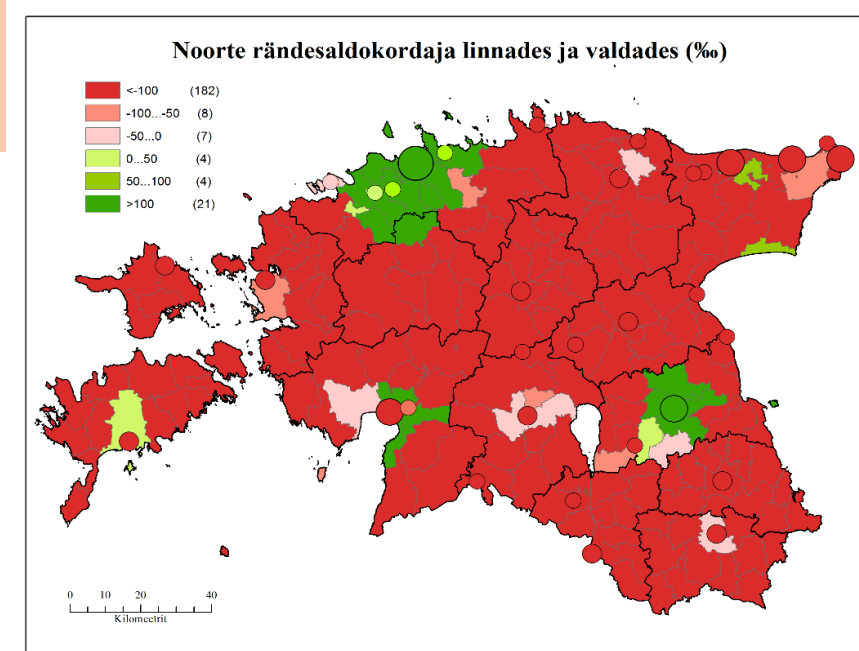
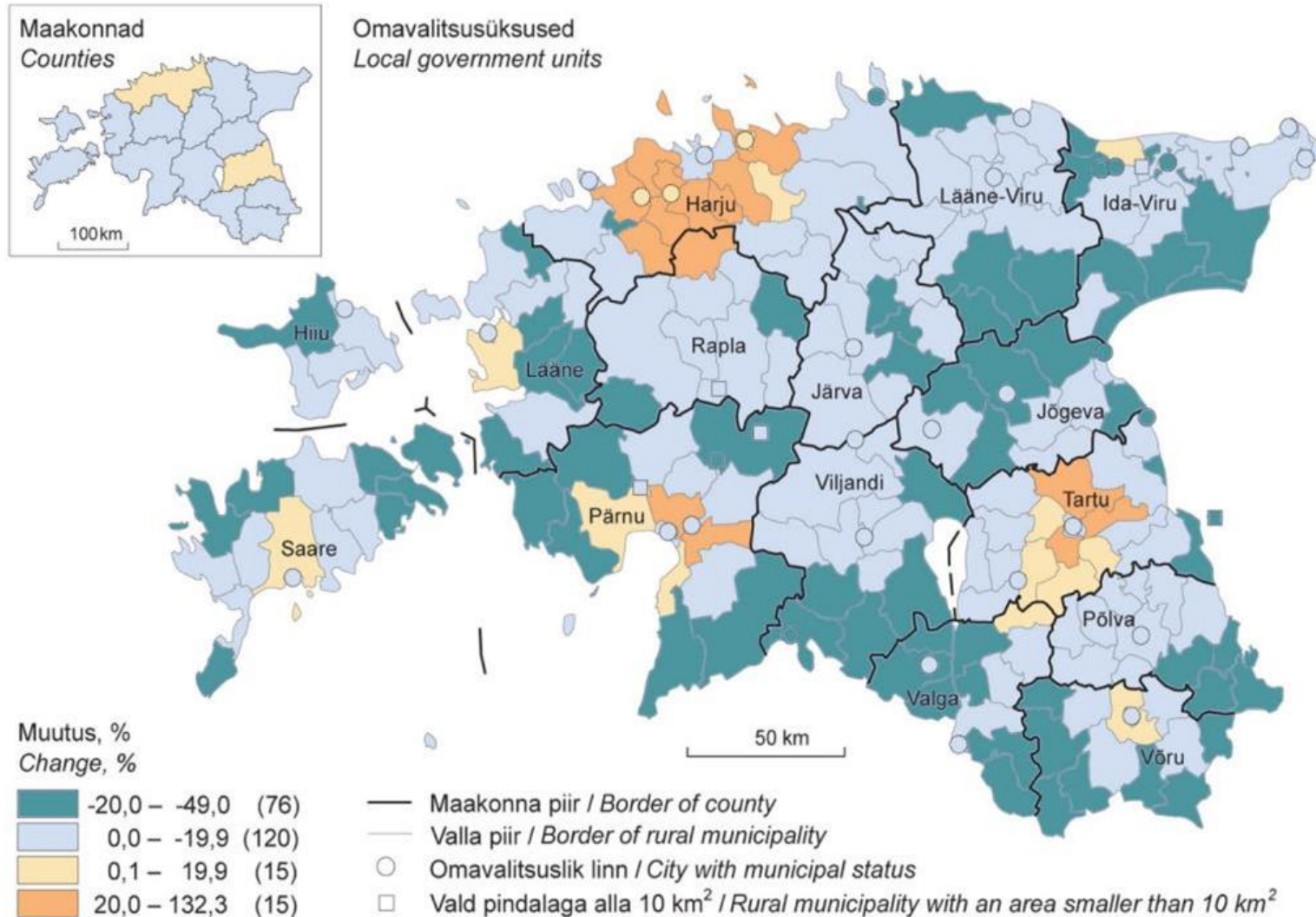
Euroopas kiireimini suurlinnastunud Eestis toimub 2015st rändepööre

- Elanikkond kasvab ennekõike eeslinnades ja hea juurdepääsuga väikelinnades
- Ääremaal jätkub kahanemine
- Edasine sõltub väga palju poliitikatest, nii töökohade loomisest keskustlinnades regioonides kui ka elukeskkonnast ja teenustest
- Kalevipojad ei lähe tagasi kohtadesse, mis elamiseks kehvad

Ränne Eestis 2000-2011: noored ja tööjätjad

Kaart 6. Rahvaarvu suhteline muutus, 31.03.2000–31.12.2011
Map 6. Relative change in population, 31.03.2000–31.12.2011

Rahvaarvu muutus Eesti linnades

Cities	Year			Change [%]									
	2000	2011	2019	2000/2011	2011/2019	2000/2019							
							Lihula	1,530	1,290	1,201	-15.7	-6.9	-21.5
							Tamsalu	2,690	2,230	2,103	-17.1	-5.7	-21.8
Tallinn	402,390	401,120	434,562	-0.3	8.3	8.0	Kehra	3,380	2,860	2,639	-15.4	-7.7	-21.9
Saue	5,280	6,160	5,629	16.7	-8.6	6.6	Suure-Jaani	1,360	1,090	1,057	-19.9	-3.0	-22.3
Keila	10,100	10,030	9,910	-0.7	-1.2	-1.9	Võhma	1,620	1,340	1,258	-17.3	-6.1	-22.3
Otepää	2,250	2,080	2,124	-7.6	2.1	-5.6	Paldiski	4,550	4,190	3,529	-7.9	-15.8	-22.4
Sindi	4,260	4,240	3,806	-0.5	-10.2	-10.7	Jõgeva	6,570	5,500	5,073	-16.3	-7.8	-22.8
Kärdla	3,620	3,120	3,230	-13.8	3.5	-10.8	Haapsalu	12,560	10,480	9,675	-16.6	-7.7	-23.0
Tartu	106,200	100,670	93,865	-5.2	-6.8	-11.6	Türi	6,490	5,480	4,981	-15.6	-9.1	-23.3
Kuressaare	14,860	13,340	13,097	-10.2	-1.8	-11.9	Tapa	7,010	7,200	5,316	2.7	-26.2	-24.2
Elva	6,440	6,260	5,664	-2.8	-9.5	-12.0	Kunda	4,020	3,580	3,036	-10.9	-15.2	-24.5
Rapla	5,870	5,300	5,069	-9.7	-4.4	-13.6	Karksi-Nuia	2,030	1,580	1,524	-22.2	-3.5	-24.9
Rakvere	17,700	16,050	15,189	-9.3	-5.4	-14.2	Räpina	2,900	2,570	2,149	-11.4	-16.4	-25.9
Narva-Jõesuu	3,060	2,760	2,620	-9.8	-5.1	-14.4	Kilingi-Nõmme	2,240	2,220	1,650	-0.9	-25.7	-26.3
Maardu	18,020	17,360	15,332	-3.7	-11.7	-14.9	Abja-Paluoja	1,440	1,070	1,048	-25.7	-2.1	-27.2
Jõhvi	12,410	10,790	10,541	-13.1	-2.3	-15.1	Sillamäe	17,540	14,680	12,719	-16.3	-13.4	-27.5
Pärnu	46,630	41,150	39,438	-11.8	-4.2	-15.4	Mustvee	1,780	1,470	1,250	-17.4	-15.0	-29.8
Antsla	1,550	1,250	1,308	-19.4	4.6	-15.6	Kohtla-Järve	48,800	38,650	33,743	-20.8	-12.7	-30.9
Tõrva	3,210	2,740	2,703	-14.6	-1.4	-15.8	Loksa	3,730	3,070	2,576	-17.7	-16.1	-30.9
Valga	14,550	12,830	12,182	-11.8	-5.1	-16.3	Kiviõli	7,560	5,680	4,964	-24.9	-12.6	-34.3
Põlva	6,450	5,870	5,324	-9.0	-9.3	-17.5	Mõisaküla	1,200	890	745	-25.8	-16.3	-37.9
Viljandi	21,220	18,070	17,407	-14.8	-3.7	-18.0	Kallaste	1,270	1,000	738	-21.3	-26.2	-41.9
Põltsamaa	4,910	4,110	3,981	-16.3	-3.1	-18.9	Püssi	1,910	1,260	907	-34.0	-28.0	-52.5
Paide	9,920	8,690	7,905	-12.4	-9.0	-20.3							
Võru	14,960	12,790	11,859	-14.5	-7.3	-20.7							
Narva	70.320	62.200	55.249	-11.5	-11.2	-21.4							

Allikas: Statistikaameti järgi koostas Jiri Tintera

Elanikkonna kahanemise tagajärjed

- tühjad hooned / alarahastatud linnataristu
- majanduslikud ja sotsiaalsed tagajärjed
- ebaatraktiivne elukeskkond

elukeskkonna roll linna arengus:

- psühholoogiline side indiviidi ja (elu)koha vahel mõjutab oluliselt tema aktiivsust kogukonnas
 - ebaatraktiivne keskkond kahjustab seda sidet:
 - inimestel on raske olla uhke oma linna üle
 - inimestel usk koha tulevikku suhtes väheneb
 - inimesed on vähem valmis panustama keskkonna kaitsmisele, säilitamisele, parandamisele jne.
- keskkonna allakäik kiireneb

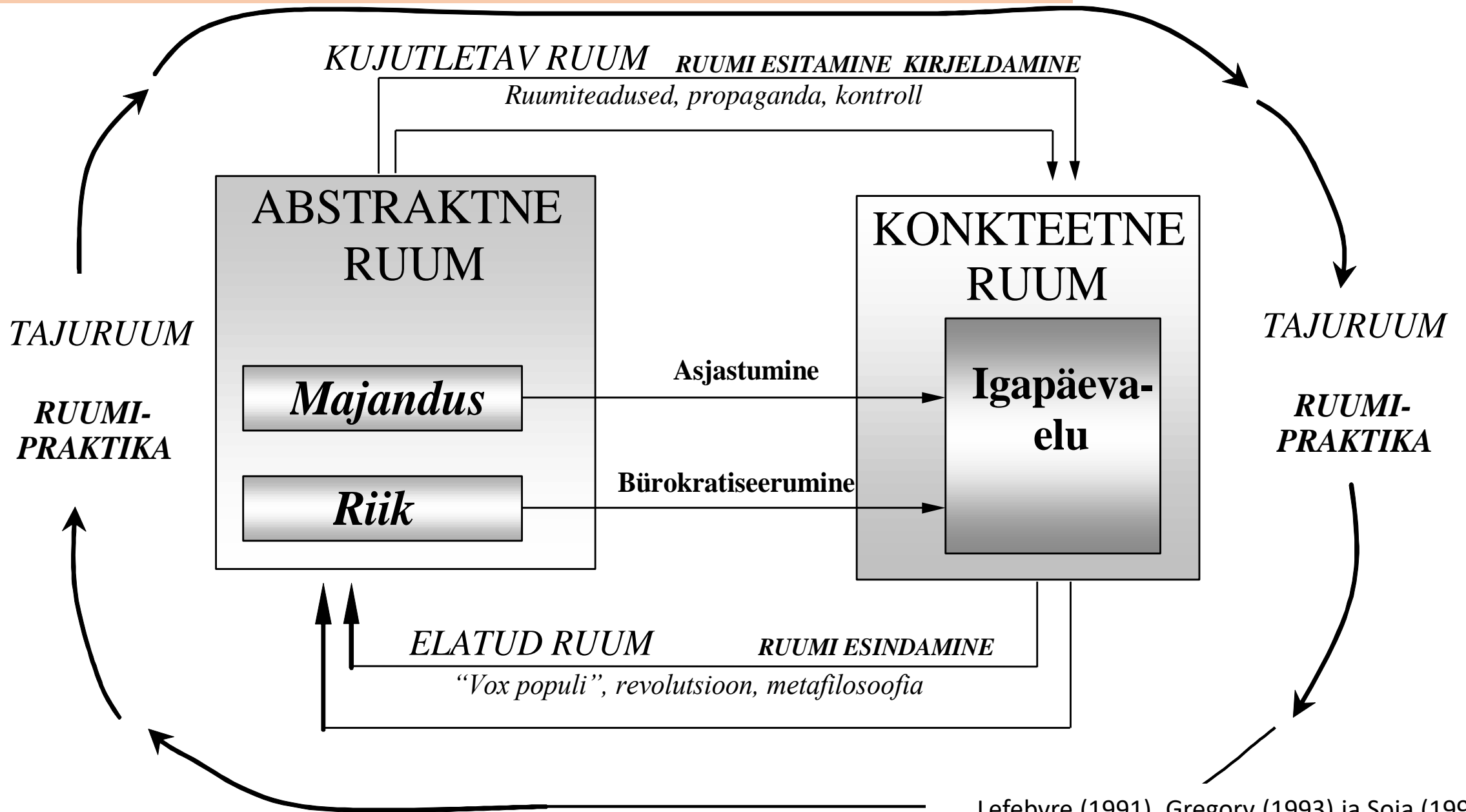

**KOHAIDENTITEET
KUI ARENGUTEGUR**

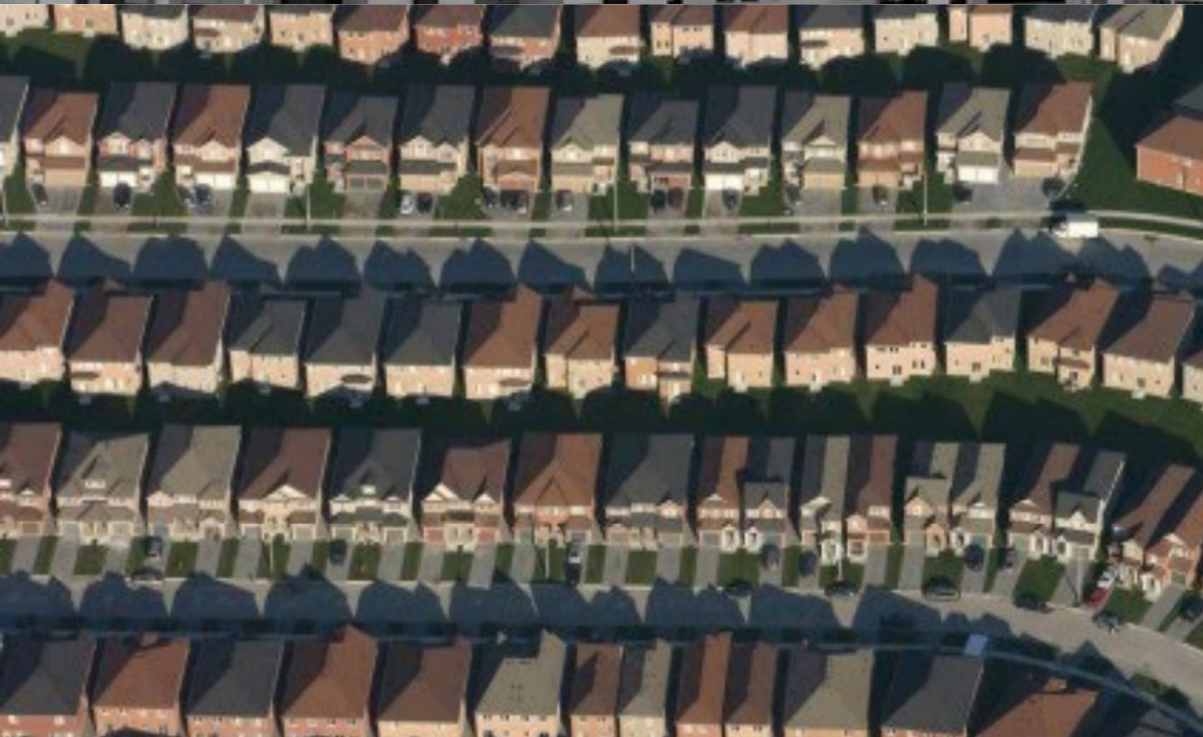
Koha loomine

- Inimene teeb koha
- Ja koht teeb inimese – me ei saa valida, kuhu me sünnime
 - Sotsialiseerumine
 - Ruumi tajumine ja –praktikad
 - Ruumiloome
- Koha arengut mõjutab ennekõike majanduslik edukus:
 - Olemasolevad (ajas muutuva olulisusega) **ressursid**, sh asend,
 - **välised protsessid** (nt tehnoloogia, riigi poliitika),
 - **institutsioonid**, mis korraldavad elu-olu, ja
 - **liidrid**, kes mõjutavad siseprotsesse, muudavad institutsioone-rutiine ja esindavad kohta.

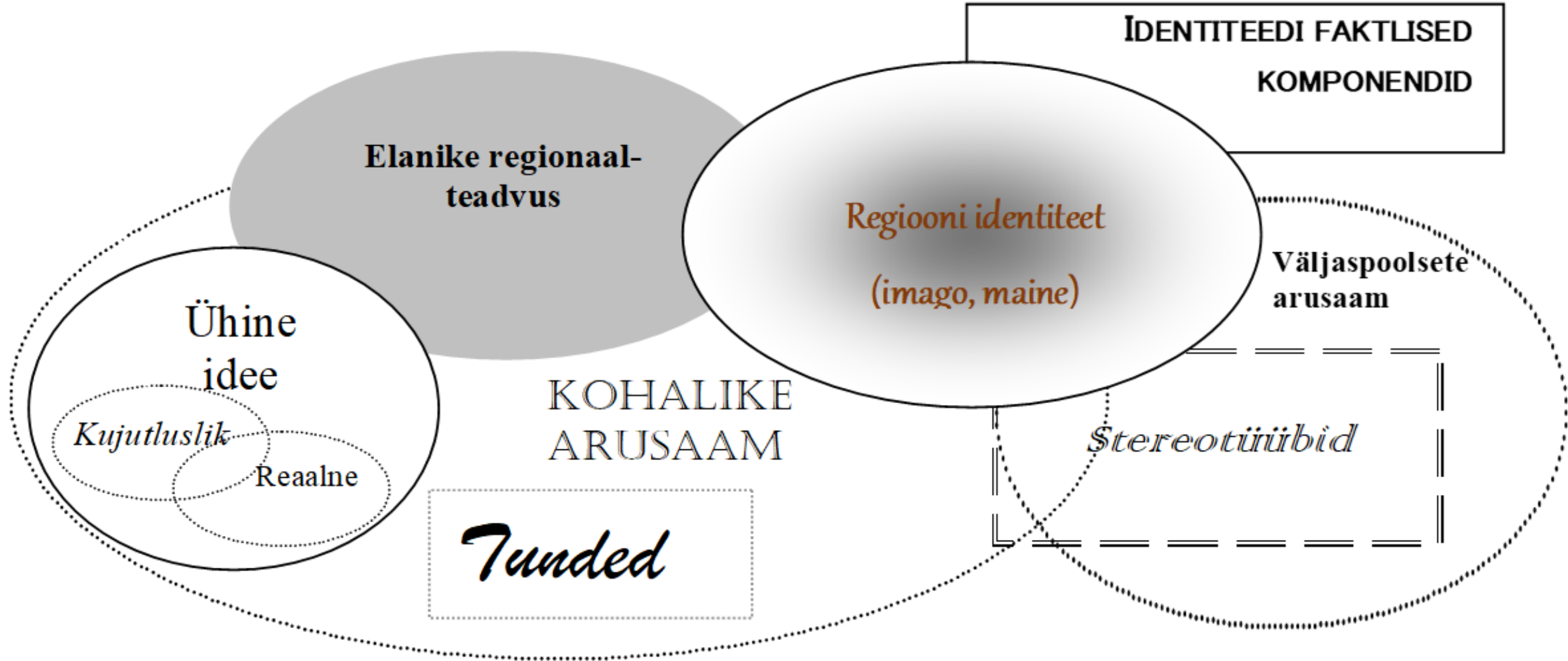
Konkreetsse ruumi koloniseerimine ja taastootmine

Kohatud kohad

Regionaalse identiteedi mõistete süsteem

Allikas: muudetult Paasi (1986) järgi, Raagmaa 2000.

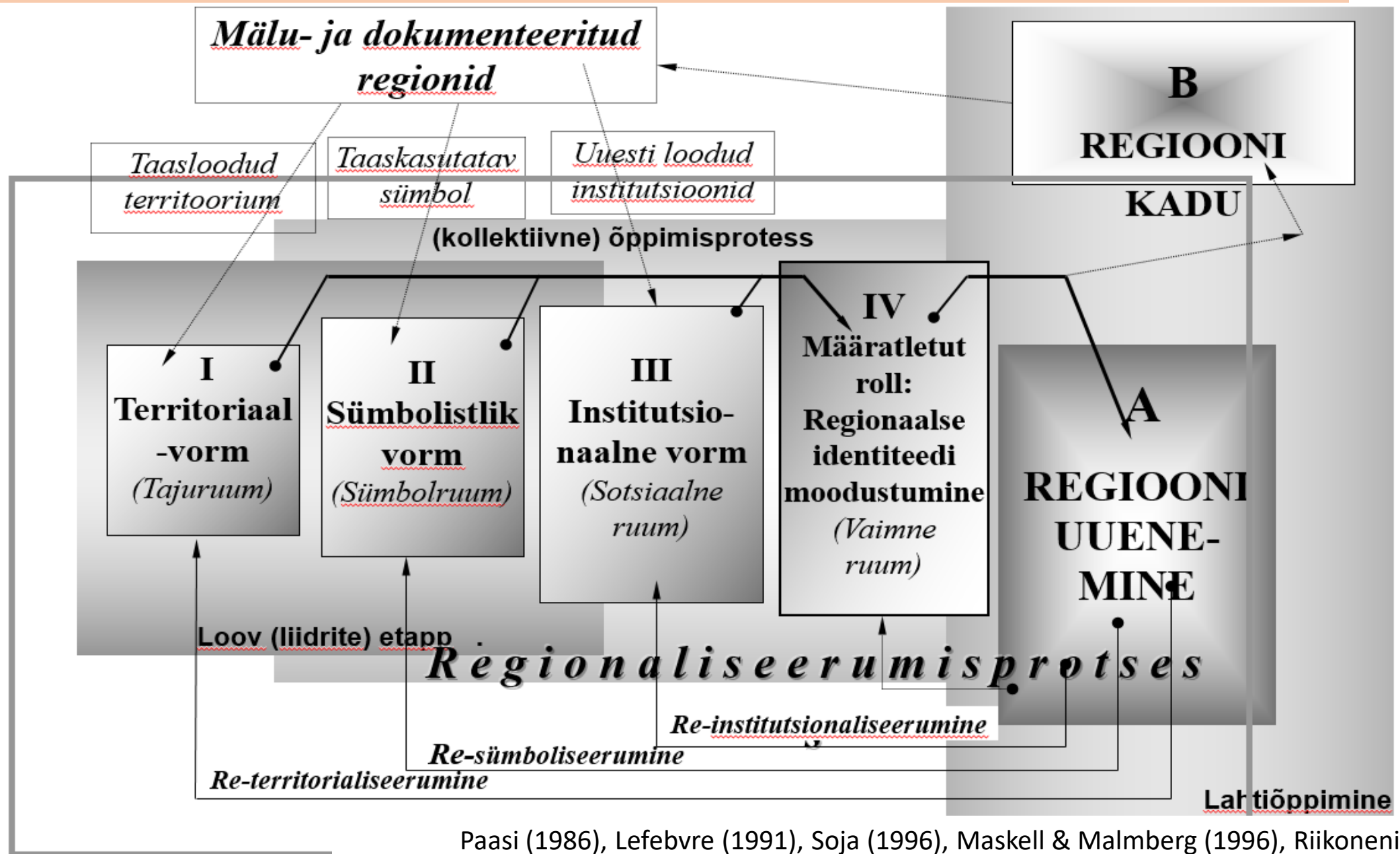
Kohaidentiteedi osised

- Koha identiteet jaguneb 3 vormiks: territoriaalne, institutsionaalne ja sümbolistlik
 - Territoriaalset vormi mõjutab selle esteetiline kvaliteet
 - Institutsiaalset vormi mõjutab selle kihi paksus, inim- ja sotsiaalkapital
 - Sümbolistlikku vormi mõjutab koha nähtavus ja selle maine
- Linna keskväljak on esindab kõiki neid vorme :
 - Territooriumi kese
 - Kohtumiskoht ja olulisemate institutsioonide füüsiline asukoht
 - Koha ja laiema regiooni sümbol – enim silma torkav

Koha identiteet ja maine

- Koha identiteet jaguneb sise- ja välisvaateks
 - Kuidas teatakse kohta väljapoolt? Positiivses või **negatiivses valguses.**
 - Kas sisemine ideaal on vastavuses reaalsusega ja välispeegeldusega?
 - **Kui ei, siis elanikud häbenevad.**
- Varemete lähedal ei taha keegi elada
 - Inetu linnaruum võimendab languse nõiaringi.
 - Maine halveneb ja väljaspoolsed peavad neid kohti depressiivseteks väikelinnadeks.
 - Elanikel on häbi ja kohalike noorte ainus idee on lahkumine.

Regionaliseerumisprotsess: regiooni teke, muutumine ja kadu

Keskväljaku mõju linna ja regiooni arengule

- Esteetilise kvaliteedi tõus → kena-kena!
- Positiivse tuntuuse tõus → Instagrammi ja Facebooki üleujutamine piltidega
- Inimesed tunnevad uhkust → on põhjust tulla ja sõbrad kaasa võtta
- Sotsiaalse kapitali kasv: enam üritusi, kohtumisi → sumiseb!
- Suurem voog tagab keskuse äride edukuse
 - → paremad teenused
 - → kumulatiivne kasv
- Linna tagamaa laieneb → tugevneb positsioon asustuse hierarhias

Võru keskväljak

PILTUUDIS: Võru uus keskväljak on rattaid täi...
lounaestlane.ee

PALJU RATAID JA RAUDA: uus Võru keskvälja...
ohtuleht.ee

Laupäeval avatakse uuenenud Võru keskväljak «...»
kylauudis.ee

Võru linnaväljakust saab hea avalik ruum | EV100
ev100.ee

Võru linn sai endale uue keskväljaku |...
err.ee

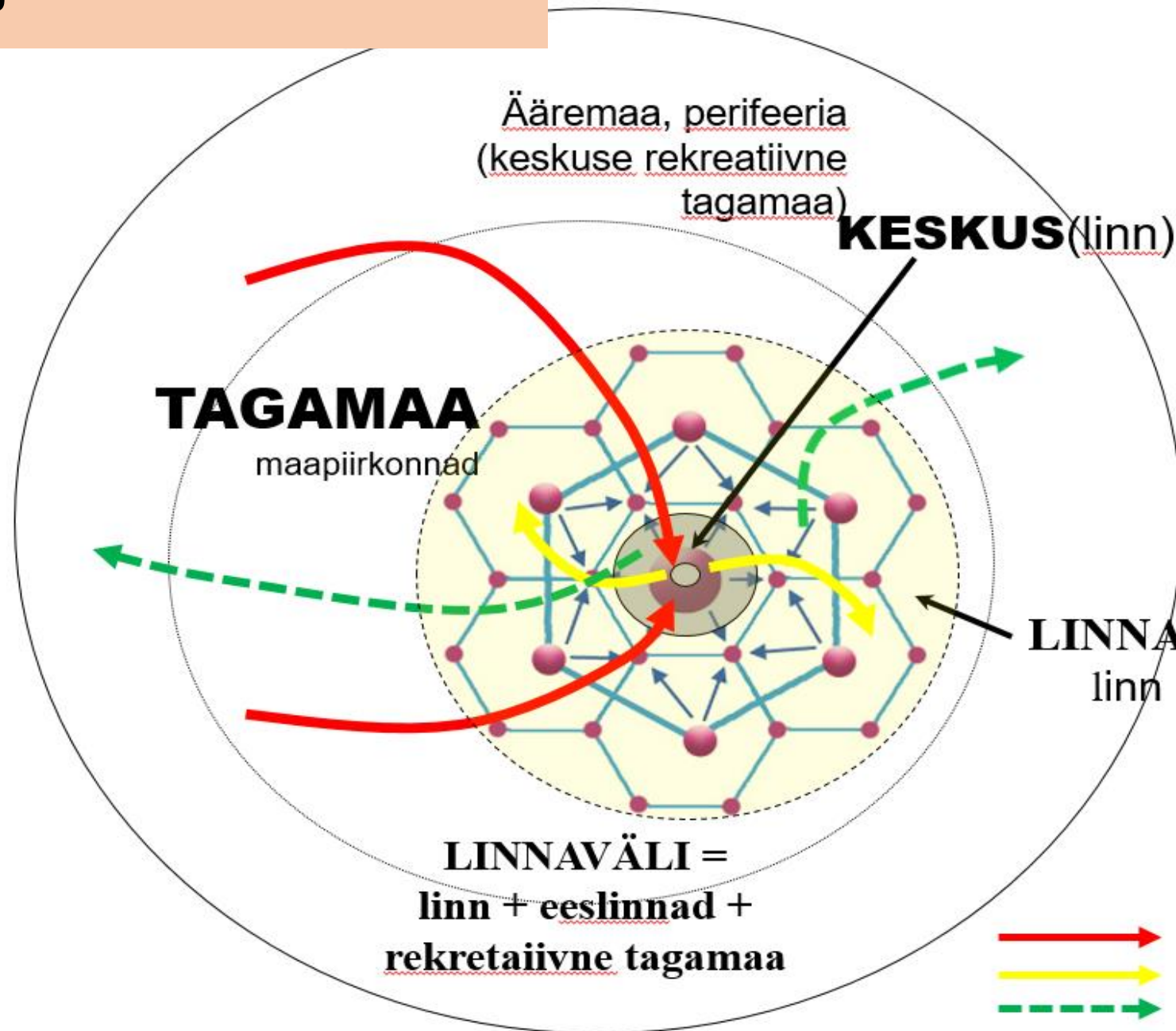
Võru linn kuulutas välja uue keskväljaku avamise ...
lounaestlane.ee

Võru linna keskväljak, Võru maakond
puhkaestis.ee

Keskused ja nende hierarhia

WALTER CHRISTALLER
1893–1969

LINNAREGIOON =
linn + eesslinnad

LINNAVÄLI =
linn + eesslinnad +
rekreatiivne tagamaa

Rändevood

Kriitilised punktid linnakeskuse arendamisel

- Õige koha valik linnas
- Läbirääkimised kohalike liidritega stiili ja funktsionaalsuse üle
- Ettevõtluskogukonna kaasatus
 - → keskuse rolli tugevdamine
 - → sumina kasvatamine

Valga kaasus

Kahanev Valga

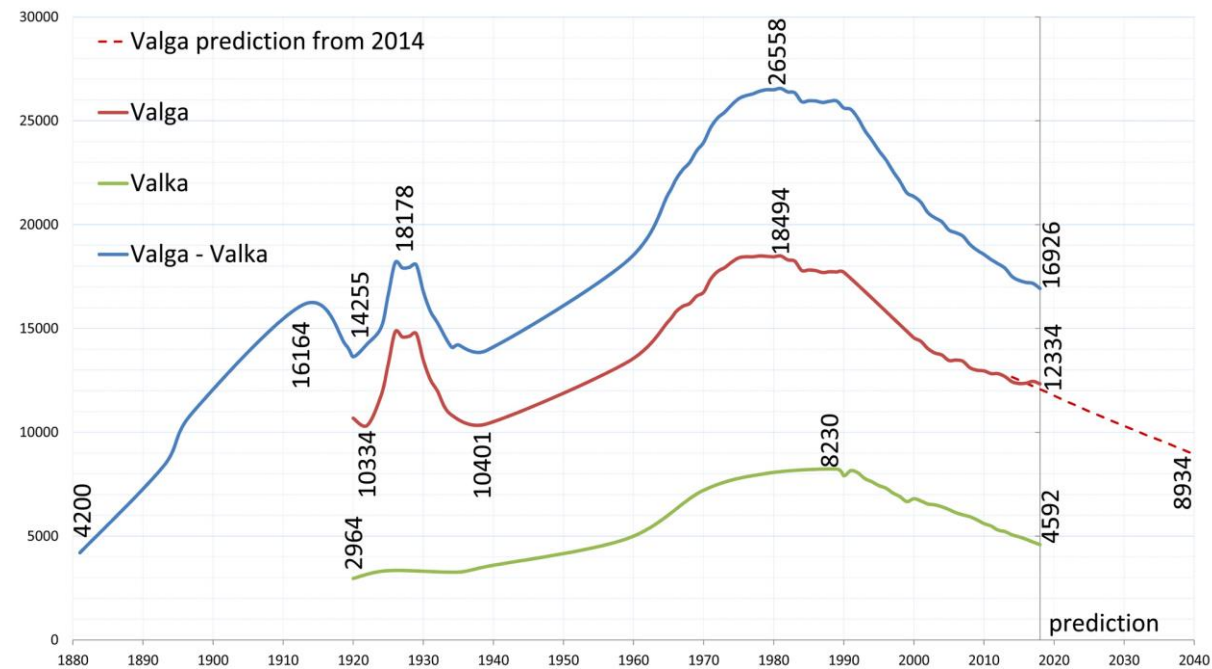
Valga kruntide tegelik kasutus kasutusel:

- 80% arendavatest maaüksustest
- 72% arendatavate maaüksuste pindalast

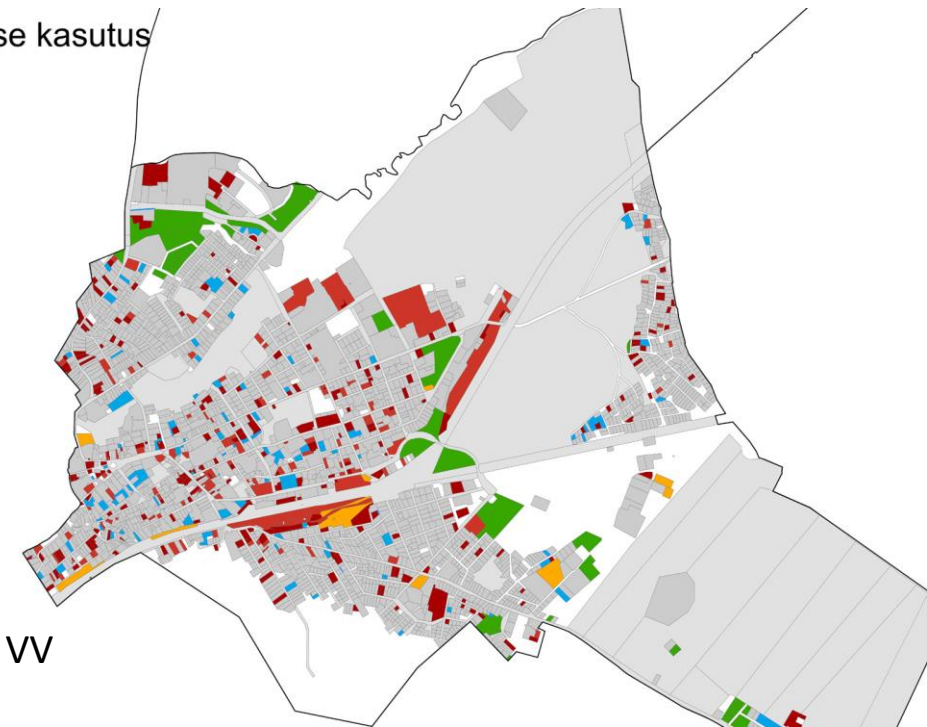
kortermajad

- kokku: 379
- rohkem kui pool korteritest tühjad: 34
- mahajäetud: 45

tüüpiliselt 19. saj lõpul ja 20. saj alguses ehitatud, keskkütteta, vannitubadeta

Valga maaüksuse kasutus

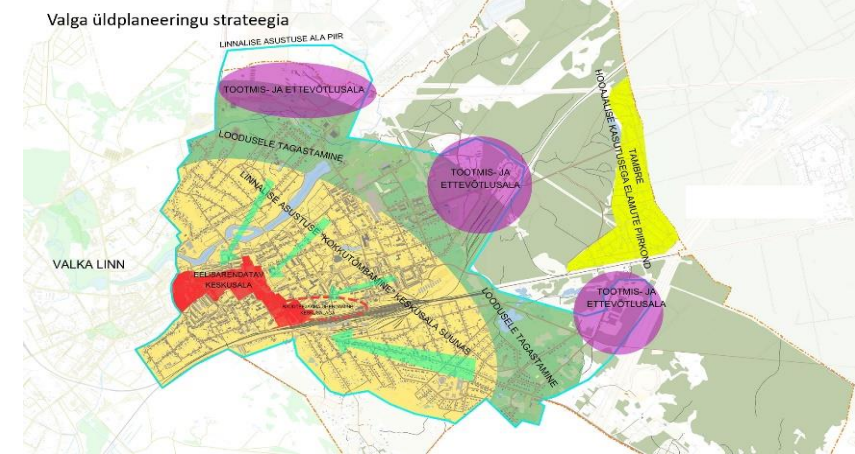

Allikas: Valga VV

Elukeskkonna kvaliteedi tõstmine

neli põhi tegevussuunda:

- I. uue üldplaneeringu koostamine
- II. linnaruumi korrastamine
- III. elupindade kohandamine praegustele vajadustele vastavalt
- IV. hoonete rekonstrueerimine

Pildid: Valga VV

EV100 “Hea avalik ruum”

- “Hea avalik ruum” on silmapaistev katse pidurdada maapiirkondade hääbumist.
- Programmi eesmärk on uuendada 2020. aastaks 15 linna keskused, peaväljakud, peatänavad ja nendega piirnevad alad.
- 2018. aastal valmisid Tõrva, Põlva, Valga ja Rapla.
- Võru ja Kuressaare on valmis.
- Ehitustööd käivad Rakveres ja Elvas.

Veneetsia XVII arhitektuuribiennaali Eesti näitus

Väärikas kahanemine. Autorid: Jiri Tintera, Kalle Vellevoog, Garri Raagmaa, Martin Pedanik, Paulina Pähn

Aasa 1 lammutus

Pildid: Valga VV

Filmi autor Anna Hints